

decké a lidské osobnosti. V rámci konference také byla veřejnosti představena nová kniha Miloslava Petruska *Společnosti pozdní doby* (Praha: Sociologické nakladatelství 2006).

Právě Sociologické nakladatelství neboli SLON bylo hlavním protagonistou dalšího sociologického setkání, které se během října v Praze uskutečnilo. Vydavatelé dr. Alena Miltová a dr. Jiří Ryba neuspořádali k 15. výročí vzniku tohoto nakladatelství vědeckou konferenci, ale rozhodli se pro originálnější způsob slavení: pozvali publikující, čtoucí i ty ostatní sociology do Zrcadlové kaple pražského Klementina k poslechu barokní hudby a přípitku nad čerstvě vydaným edičním katalogem SLONa. I SLON měl svého laudátora, byl jím filozof prof. Erazim Kohák, v jehož řeči zaznělo, co si o Sociologickém nakladatelství a lidech, kteří je tvoří, myslí jistě i mnozí další: jde o výjimečně záslužný podnik, který v mnohém navazuje na dobré tradice českého nakladatelství vědecké literatury násilně přerušené v roce 1948 a plní nedocenitelnou službu pro českou sociologickou komunitu. Volba hudby jako hlavního média pro oslavu výročí SLONa byla velmi šťastná, protože umožnila přítomným zamyslet se kupříkladu nad tím, kolik dobrých knih již SLON vydal a jak příjemné by bylo pustit se do jejich četby, kdyby ovšem na to zbývalo jediné – čas.

Marek Skovajsa

ECSR Summer School: Integrating Sociological Theory and Research in Europe
Praha, 25.–30. srpna 2006

ECSR Conference: European Comparative Studies, Quality and Inequality in Education
Praha, 1.–2. září 2006

Sociologický ústav AV ČR byl ve druhé polovině srpna letošního roku partnerem při pořádání hned dvou vědeckých akcí minimálně evropského významu. Evropské konsorcium pro sociologický výzkum (European Consorti-

um for Sociological Research, dále jen ECSR, www.ru.nl/ecsr) v Praze ve spolupráci s oddělením Sociologie vzdělání a stratifikace SOÚ AV ČR a katedrou sociologie FF UK uspořádalo letní školu, na kterou navazovala vědecká konference. V roce 2006 se letní škola i konference poprvé uskutečnily v jednom městě, ihned po sobě a ke společné problematice. Tématem obou mezinárodních setkání byla především nerovnost v přístupu ke vzdělání a akce proběhly za účasti nejvýznamnějších odborníků tohoto oboru.

ECSR Summer School: Integrating Sociological Theory and Research in Europe se konala ve dnech 25.–30. srpna na téma *Quality and Inequality in Education: Theory, Research, and Policy* za účasti téměř 30 studentů z Německa, USA, Velké Británie, Nizozemska, Španělska, Lucemburska, Izraele, Estonska, Polska, Maďarska, Slovenska a České republiky. Letní škola byla organizována tak, že dva dopolední bloky byly věnovány přednášce jednoho z lektorů a v průběhu odpoledních bloků probíhaly prezentace odborných prací jednotlivých studentů. Samozřejmostí byl značný prostor věnovaný v průběhu celé letní školy diskusím (jednak mezi studenty navzájem, jednak mezi studenty a lektory) a komentářům lektorů ke studentským projektům.

Lektorský tým letní školy tvořili následující profesori: Jaap Dronkers (European University Institute, Itálie), Robert M. Hauser (University of Wisconsin-Madison, USA), Yossi Shavit (Tel Aviv University, Izrael), Cordula Artelt (University of Bamberg, Německo) a Jan O. Jonsson (Stockholm University, Švédsko). Všichni patří k předním světově uznávaným odborníkům v oblasti sociologie vzdělání, a letní škola byla tedy díky nim sama o sobě výjimečnou a prestižní záležitostí.

V úvodním dni Jaap Dronkers ve svých přednáškách představil dvě témata důležitá z hlediska sociologického pohledu na utváření vzdělanostních nerovností ve společnosti. Zejména na datech za Nizozemsko poukázal na hlavní aspekty týkající se imigrace a rozvedených rodin z pohledu utváření sociálních nerovností. Ve svém výkladu se zabýval

zejména vzdělanostní podmíněností rozvo- dovosti a v případě imigrace upozornil na so- ciální podmíněnost a rozdíly ve školních vý- sledcích dětí z rodin původních obyvatel a dětí, jejichž rodiče se do Nizozemska přis- těhovali z různých geografických regionů. Dronkers se v rámci své přednášky zmínil ta- ké o mezinárodním projektu PISA (Progam- me for International Student Assessment) po- řádaným OECD v letech 2000, 2003 a 2006, protože pracoval s daty ze zmíněného výzku- mu. Také odpolední prezentace studentů se týkaly tématu dětí s imigračním zázemím, je- jich vzdělanostních šancí a dále etnických rozdílů ve vzdělávání.

Profesor Hauser nejprve v úvodu svého vystoupení stručně představil jeden z nej- známějších longitudinálních projektů – Wis- consin Longitudinal Study, který vede již té- měř 50 let. Hlavní pozornost v rámci svých dvou přednášek věnoval Hauser metodolo- gickým otázkám analyzování vlivu jedno- tlivých sociálních aspektů na školní výsledky, vzdělanostní aspirace, dosažené vzdělání, po- volání apod. Z odpoledních studentských pří- spěvků byl velmi zajímavý mezinárodní kom- parativní pohled na sociální nerovnosti pre- zentovaný S. Schneider.

Yossi Shavit se ve svých přednáškách za- měřil na téma „Persistent inequality in access to education“ a velmi srozumitelně shrnul dosavadní vývoj přístupů k tomuto problé- mu. Mezigenerační vývoj vzdělávání vymezil jako proces, který lze nahlížet ze dvou stran – sociální mobility a sociální reprodukce. Podle Shavita ovšem není možné očekávat, že expanze vzdělávacích příležitostí povede k odstranění sociálních nerovností v přístupu ke vzdělání. Upozornil na důležitou skuteč- nost: podle dosavadních zjištění se dá před- pokládat, že expanze vedená od spodních úrovní vzdělání („zdola“) povede ke snížení nerovností vzdělávacích příležitostí, zatímco expanze vedená primárně na úrovni terciár- ního vzdělání („shora“) může naopak nerov- nosti podpořit.

Podrobnějšímu představení výše zmíně- ného projektu PISA se věnovala ve svém blo-

ku C. Artelt, která na tento mezinárodní vý- zkum upozornila z hlediska možnosti využí- tí dat pro zkoumání problematiky vzděla- nostních nerovností v mezinárodní perspek- tivě. V rámci diskuse vyvolalo nejvíce pozor- nosti téma „nahodnocování“ vzdělání či za- městnání rodičů ze strany studentů. V rámci projektu PISA je totiž v žákovském dotazní- ku položena studentům otázka zjišťující nej- vyšší dosažené vzdělání otce a matky a jejich zaměstnání. Existují názory, že děti mají ten- denci „nahodnocovat“, jak již bylo zmíně- no. Protože v Německu a v České republice byli v roce 2003 v rámci PISA dotazováni rov- něž rodiče studentů, bude jistě užitečné po- rovnat odpovědi rodičů ohledně jejich dosa- ženého vzdělání a zaměstnání s tím, co vy- pověděly o svých rodičích děti.

Profesor Jonsson se ve svých dvou před- náškách zaměřil na sociální nerovnosti v šir- ším kontextu a dále prezentoval vybrané teo- retické přístupy, jako např. koncept sprave- dlnosti. Jedním z klíčových témat z pohledu vzdělanostních nerovností je podle jeho ná- zoru otázka možné „ztráty“ talentovaných žáků ze sociálně slabších rodin kvůli jejich nedostatečné podpoře v rámci vzdělávacího systému.

Na závěr letní školy se uskutečnil kulatý stůl, který byl pojat jako aplikace teoretic- kých přístupů a empirických poznatků socio- logie vzdělání do sféry vzdělávací politiky. Studenti dostali zadání navrhnout pro vzdě- lávací politiku ve své zemi tři opatření, která by podle nich vedla ke snížení sociálních ne- rovností v přístupu ke vzdělání. V rámci ku- latého stolu pak týmy či jednotlivci ze zúčast- něných zemí prezentovali své záměry. Pro všechny zúčastněné, jak pro lektory, tak pro studenty, bylo jistě milým překvapením, jak zajímavou a přínosnou zkušeností tato práce byla. Celkově je možné shrnout, že téměř ab- solutní shoda panovala v tom, že při přípravě jakýchkoli opatření je třeba mít v úvahu otáz- ku finančních zdrojů určených pro vzděláva- cí systém. Alokace financí, jejich nedostatek a hledání alternativ například v podobě fi- nanční spoluúčasti studentů představují ak-